

Via klageportalen

8. juli 2020

KLAGE

over Vesthimmerlands Kommunes tilladelse af 11. juni 2020 til indvinding af grundvand på adresserne Farsøvej 81 og 82, 9640 Farsø, kommunens sagsnr.: 13.02.01-K08-51-18

Danmarks Naturfredningsforening (DN), DN sekretariatet og DN Vesthimmerland skal herved klage over Vesthimmerlands Kommunes tilladelse af 11. juni 2020 til indvinding af grundvand på adresserne Farsøvej 81 og 82, 9640 Farsø, kommunens sagsnr.: 13.02.01-K08-51-18

Afgørelsen er i følge kommunen truffet med hjemmel i Vandforsyningsloven, Miljøbeskyttelsesloven og Miljøvurderingsloven.

Stærkt forøgede indvindingsmængder

Af tilladelsen til indvinding af grundvand fremgår, at tilladelsen erstatter tidligere tilladelser. Det fremgår imidlertid ikke af selve tilladelsen, at kommunen med den fornyede tilladelse giver lov til betydelig forøget indvinding fra alle tre boringer, nemlig

- fra tidligere 50.000 m³ til nu 70.000 m³ årligt for boring 39.597
- fra tidligere 30.000 m³ til nu 60.000 m³ årligt for boring 39.517
- fra tidligere 40.000 m³ til nu 75.000 m³ årligt for boring 39.587

altså en samlet forøgelse på 85.000 m³ årligt eller mere end 70 procent i forhold til de hidtidige tilladelser.

For boring 39.587 er den tilladte indvindingsmængde steget med ikke mindre end 87,5 procent. Den kraftigt forøgede indvindingsmængde betyder, at hidtidige observationer af grundvandsindvindingens virkninger på naturarealerne omkring indvindingsboringerne efter DN's opfattelse ikke længere kan lægges til grund for den fornyede tilladelse.

Det gælder især udtalelsen fra Vesthimmerlands Kommunes Vandløbsgruppe om Lillemølle Bæk (citater): *"Vandløbsteamet har ingen beretninger om, at vandløbet er ved at løbe tør i sommermånederne, og derfor vurderes det at der godt kan gives tilladelse til det ansøgte"*.

DN finder udtalelsen stærkt problematisk i relation til den øgede indvindingsmængde. Fravær af indberetninger om, at bækken er uden vandføring i perioder, er efter DN's opfattelse ikke et tilstrækkeligt oplyst sagsgrundlag for en kommunal tilladelse - her specielt ikke, fordi indvindingstilladelsens indehaver er ejer af jorden langs bækkenes sydside nærmest boring 39.587 og er noteret som ejer af den pt. inaktive indvindingsboring 39.599 på nordsiden af bækken. Der er ikke umiddelbart adgang for offentligheden til denne strækning af Lillemølle Bæk.

For en god ordens skyld skal det bemærkes, at vandløbet i tilladelsen betegnes "Lille Møllebæk". Det korrekte navn er imidlertid "Lillemølle Bæk".

Grundvandsindvindingens påvirkning af fredede og §3-beskyttede naturområder

Den samlede tilladelse til indvinding af grundvand til markvanding er givet med udgangspunkt i at (citater:) "*Kommunen vurderer, at der ikke sker en tilstandsændring på nogen af naturarealerne ved den ønskede indvinding*" (tilladelsens pkt. 2.1, 6. afsnit side 3)

Vurderingen bygger i følge kommunen på beregninger, foretaget i beregningsværktøjet BEST, der bygger dels på en softwarebaseret beregningsalgoritme (trin 1) og dels på sagsbehandlerens subjektive vurdering (trin 2).

I følge tilladelsen udtaler kommunens Naturgruppe (citater:) "*BEST viser en mulig påvirkning af 8 § 3-beskyttede naturarealer; 5 søer, en mose og to enge. Den akkumulerede påvirkning ligger mellem 3-15 cm, hvor den aktuelle indvinding står for mellem 2 og 14 cm.*"

Tilladelsen er derfor efter DN's vurdering en overtrædelse af fredningsbestemmelserne i "*Overfredningsnævnets afgørelse af 29. december 1988 om fredning af Sjørup Sø og Tandrup Sø med omgivelser i Farsø Kommune, Nordjyllands Amt.*"

Af BEST-rapporten fremgår, at kommunen har vurderet boringernes påvirkning af §3-naturområder i en afstand fra nærmeste boring på op til ca. 1.250 meter. Intet sted ligger det fredede område længere væk fra nærmeste boring end ca. 1.030 meter, mens den korteste afstand mellem fredning og nærmeste boring er ca. 310 meter.

Hele fredningen ligger derfor inden for det område, der efter DN's vurdering påvirkes af grundvandsindvindingen.

Fredningsbestemmelsernes § 5 "*Afvanding og vandindvinding*" fastslår, at (citater:) "*Der må ikke foretages ændringer i områdets naturlige vandstand, herunder ved oppumpning, dræning eller grøftning.*"

Omkring grundvandsindvindingens påvirkning af den fredede Sjørup Sø henholder kommunen sig til, at fredningsbestemmelserne tillader (citater:) "*.... oppumpning af vand til markvanding fra Sjørup Sø på betingelse af, at de i medfør af Landvæsenskommissionens kendelse af 11. juli 1977 fastsatte koter for oppumpning overholdes.*" Efter en henvendelse fra DN svarer kommunen bl.a., (citater:)

"*At kendelsen tillader indvinding direkte fra Sjørup Sø, adskiller sig selvfølgelig fra praksis i dag, hvor det mest almindelige er, at der indvindes grundvand via en boring. Slutresultatet er dog det samme.*

og videre (citater:)

"*Fredningskendelsen henviser til Landvæsenskommissionens kendelse af 11. juli 1977, hvor der er fastsat en minimums-kote for Sjørup Sø. Kommunen har ikke nærmere kendskab til denne værdien på denne kote*"

Med udgangspunkt i Naturbeskyttelseslovens § 50 og lovens Kapitel 10 er det DN's opfattelse, at kompetencen til at fortolke og eventuelt dispensere fra bestemmelserne i en fredningsafgørelse ligger hos Fredningsnævnet og ikke hos kommunen. Opgaven for kommunen er alene at påse, at fredningsbestemmelserne er overholdt.

DN finder derfor, at tilladelsen til grundvandsindvindingen til markvanding burde have været forelagt Fredningsnævnet til udtalelse og evt. dispensation, inden kommunen udstedte tilladelsen til ejeren af borerne.

Af BEST-rapporten fremgår, at kommunen har vurderet grundvandsindvindingens virkninger på 3 lokaliteter inden for fredningen.

Det drejer sig om

1. Sjørup Sø (beregningsspunkt 516159,6293817)¹, BEST-rapportens side 13-15
2. Eng (vestsiden af Rør Sø) (beregningsspunkt 516017,6294241)¹ BEST-rapportens side 28-29
3. Eng (nordvestlig del af Rør Sø) (beregningsspunkt 516017,6294241)¹ BEST-rapportens side 38-39

Derimod er den østlige del af den af fredningen omfattede Rør Sø, der i dag fremstår som hængesæk og er hjemsted for Danmarks eneste sikre bestand af Priklæbet gøgeurt sammen med et stort antal andre fredede orkideer, ikke medtaget i BEST-vurderingen. Der er imidlertid helt utvivlsomt hydraulisk kontakt med de under punkt 2 og 3 nævnte lokaliteter. De tre lokaliteter udgør i virkeligheden et samlet område, nemlig den tidligere Rør Sø.

Påvirkningen af Tandrup Sø og de omkringliggende §3-beskyttede moseområder, der udgør den nordlige del af fredningen, er heller ikke medtaget i BEST-vurderingen.

På given foranledning oplyser Vesthimmerlands Kommune, at BEST-værktøjet ikke viser nogen påvirkning af den fredede Tandrup Sø og at søen derfor ikke er medtaget i BEST-rapporten.

DN har ingen mulighed for at efterkontrollere kommunens oplysning om BEST-værktøjet, men må henholde sig til øjenvidneberetninger, der fortæller, at vandstanden i Tandrup Sø faldt med 30-40 centimeter i tørkesommeren 2018, hvor der blev markvandet i hele området.

Vesthimmerlands Kommune replicerer hertil, at der ikke kan dokumenteres nogen sammenhæng mellem vandstandssænkningen i søen og indvindingen af grundvand til markvanding.

DN har imidlertid konstateret, at GEUS's kort 1:200.000 over Danmarks undergrund viser, at undergrunden i området omkring borerne og fredningen består af smeltevandssand og -grus. Der er altså i følge GEUS's kort ingen forekomster i området af lerlag, der kan virke som hydrauliske barrierer mellem de fredede og §3-beskyttede søer og naturlokaliteter.

En række §3-beskyttede naturområder vest og nord for boring 39.587 er heller ikke er medtaget i BEST-vurderingen. Det drejer sig om:

- 7 søer og/eller vandhuller
- 2 moser
- 3 engområder

der alle er beliggende indenfor en afstand på mindre end 1.250 meter fra boring 39.587.

1. Koordinatsystem: EUREF89 Zone 32 (25832)

Yderligere 2 engområder sydvest for boringen mindre end 1.250 meter fra boringerne er heller ikke medtaget i vurderingen.

Ud fra en samlet vurdering finder DN det derfor overvejende sandsynligt, at det digitale BEST-værktøj i det foreliggende tilfælde giver ufuldstændige oplysninger om grundvandsindvindingens indvirkning på de fredede og §3-beskyttede naturområder omkring boringerne.

Det er samtidig DN's vurdering, at selv om de maksimale indvindingsmængder i tilladelsen er angivet pr. år, sker indvindingen i praksis i nogle relativt få måneder i foråret og sommeren. Det betyder, at grundvandssænkningen primært sker på de tidspunkter, hvor også beskyttede og fredede enge, moser, hængesæk, søer og vandløb vil lide mest skade ved en grundvandssænkning.

DN har i Vesthimmerlands kommune erfaring for, at en grundvandssænkning i uheldigste tilfælde kan have umiddelbar negativ indvirkning på vandstanden i en beskyttet sø. Selv om påvirkningen imidlertid som regel sker med en vis forsinkelse, vil påvirkningen over tid altid være afhængigt af lokale forhold, som ikke kan detekteres med et software-baseret digitalt værktøj som BEST.

Ud fra oplysningerne i BEST-rapporten må DN også konkludere, at den kommunale sagsbehandlers egen vurdering af grundvandsindvindingens negative indvirkning på de sårbare og fredede naturområder næsten konsekvent er mindre kritisk end beregningsværktøjets algoritme, hvorfor det forekommer sandsynligt, at BEST-rapportens samlede konklusioner (trin 1 + trin 2) fremstår mindre kritisk for naturen, end tilfældet er i virkeligheden.

.....

DN skal derfor anmode Miljø- og Fødevarerklagenævnet om at ophæve tilladelsen og henvise sagen til evt. fornyet kommunal behandling i respekt for *Overfredningsnævnets afgørelse af 29. december 1988 om fredning af Sjørup Sø og Tandrup Sø med omgivelser i Farsø Kommune, Nordjyllands Amt* og med krav om inddragelse af samtlige relevante naturlokaliteter i området, herunder Tandrup Sø.

Med venlig hilsen

Jan Pedersen
Biolog og naturmedarbejder
DN Sekretariatet

Sten Søndergaard
fungerende formand
DN Vesthimmerland